

Застрожнікова Ірина Володимирівна
кандидат наук з державного управління, доцент
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного (м. Мелітополь)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Основним завданням державного регулювання на ринковому просторі послуг освіти є створення необхідних умов задля діяльності закладів вищої освіти (далі – ЗВО), які саме й надають послуги освіти. Багато хто з експертів галузі управління та освіти, практики і теоретики констатують, що системні підходи до управління освітою на теперішній час не відповідають вимогам сьогодення [5].

Роль вищої освіти у розвитку держави важко переоцінити. Якісна освіта прямо впливає на гармонізацію розвитку особистості, суспільства та держави. З проголошенням незалежності нашої держави виникла гостра потреба в реформуванні системи вищої освіти, в тому числі, аграрної, підвищенні її ролі в підготовці нової генерації спеціалістів, здатних працювати в умовах ринкової економіки. У Законі «Про освіту» до основних видів діяльності вищого навчального закладу віднесена підготовка спеціалістів різних видів кваліфікації [4].

Державні заклади вищої освіти в Україні мають обмежену фінансову автономію та функціонують у неефективних правових рамках, що, з одного боку, не дозволяє університетам ефективно залучати та використовувати фінансові ресурси, а з другого, - перешкоджає його розвитку і залишає заклади та їх керівництво сам на сам з викликами сучасності у ситуації економічного дефіциту. Одними з найбільших проблем для української системи вищої освіти, на думку експертів з Європейської асоціації університетів EUA, авторів University Autonomy Scorecard, є «недосконалі механізми фінансування», «критично низький рівень державного фінансування вищої освіти», «незбалансовані джерела доходів для університетів» [1].

Деякі вчені наголошують, що сучасна модель фінансування вищої освіти в Україні - це багатоджерельне фінансування (з урахуванням великої частки плати за навчання), але його необхідно реформувати «на підставі принципів реальної академічної автономії, залучення коштів університетами та належного врядування» як на системному рівні (передові практики державного фінансування), так і в інституційному (фінансовий менеджмент університету), підкреслюючи важливість оптимізації структури фінансування для забезпечення якості освіти та конкурентоспроможності університетів на національному та міжнародному ринку вищої освіти [2].

Крім обсягу і розподілу бюджетних коштів, другим важливим питанням є його цілеспрямованість. Наскільки цільовим є таке спрямування бюджетних ресурсів на фінансування державного замовлення? Скільки капіталу повертається державі від інвестованих коштів у вигляді підвищення якості роботи персоналу (держслужбовців або працівників державних підприємств, установ, організацій), у формі податків, якщо немає механізму моніторингу працевлаштування випускників.

Досвід розподілу випускників на роботу в установи, зокрема й у державному секторі, де у них є потреба, більше не застосовується, а вступ на державну службу здійснюється шляхом призначення громадянина України на посаду державної служби за результатами конкурсу (ст. 21 Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 № 889-VIII) [3]

У статистичних джерелах у відкритому доступі не публікуються дані щодо необхідності підготовки фахівців у різних сферах народного господарства, невідомо, чи взагалі ведеться облік такої інформації як основа для визначення обсягу державного замовлення у межах кожної спеціальності. Більше того, «сірий» ринок праці також знецінює діяльність закладів вищої освіти.

Приватний ринок є більш привабливим для кращих випускників, тоді як державним установам важко конкурувати з приватними компаніями щодо заробітної плати, соціальних виплат, перспективи кар'єри тощо (і це

підтвердили конкурси на нові посади державних службовців у рамках реформи державного управління: вища заробітна платня, вищі соціальні умови притягують кращих кандидатів). Інша справа, що при еміграції робочої сили, випускники застосовують набуті знання, працюючи для іноземної економіки, і як наслідок, місцевий та національний державний сектор страждає від браку висококваліфікованого людського капіталу. Більше того, проблемою є працевлаштування не за отриманою спеціальністю, при тому, що є попит ринку чи державної сфери на таких фахівців. Іншою проблемою є якість освіти та недостатня мотивація самих студентів.

Окремої уваги потребує вивчення аспектів впровадження децентралізації в управління вищими навчальними закладами. З прийняттям Закону України «Про вищу освіту» в країні відбуваються прогресивні зміни розвитку співпраці з іншими країнами світу, переймання європейського досвіду в галузі вищої освіти та інформатизації суспільства, тенденцій світового розвитку [6].

Використані джерела та література:

1. The European University Association (2018). Public Funding Observatory [Electronic resource]. – Available at: <http://eua.be/activities-services/projects/eua-online-tools/public-funding-observatory-tool.aspx>
2. Financing and deregulation in higher education (2013) / edited by J.Woźnicki, Warsaw. [Electronic resource]. – Available at: http://pbc.biaman.pl/Content/27641/Financing_wersja_ostat.pdf
3. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р., № 889-VIII [Електронний ресурс] // Каб.Мін.України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>. – Назва з екрана.
4. Застрожнікова І. В. Державна політика у галузі аграрної вищої освіти / І. В. Застрожнікова // Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, менеджменту, обліку та права : Міжнар.наук.-практ. конф. – Київ, 2018. – Ч. 3. – С. 36–37.
5. Застрожнікова І.В. Зарубіжний досвід державного регулювання вищої освіти / І. В. Застрожнікова // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. – Вип. 2 (65). – С. 251–256.
6. Застрожнікова І.В. Принципи децентралізації в управлінні освітою / Застрожнікова І. В.// Державне управління :наук.вісн. – 2019. – № 2. – С. 59–65.